

УДК 331.55

Шубала І.В., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-1541-0227>

e-mail: shubala83@gmail.com

Shubala Iryna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0002-1541-0227>

e-mail: shubala83@gmail.com

ТЕНДЕНЦІЇ І НАСЛІДКИ МОБІЛЬНОСТІ РОБОЧОЇ СИЛИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Метою дослідження є проведення аналізу та оцінки закономірностей зміни показника мобільності робочої сили у Волинській області як прикордонного регіону. Зроблено висновок, що нерегульована мобільність робочої сили має негативні наслідки для економіки регіону, зокрема для Волинської області, що в майбутньому може призвести до значних диспропорцій в розвитку окремих видів економічної діяльності та дефіциту кваліфікованої робочої сили для післявоєнного відновлення та розвитку окремих переробних виробництв.

Ключові слова: робоча сила, мобільність, середньооблікова чисельність, плинність кадрів, валовий регіональний продукт, Волинська область.

TRENDS AND CONSEQUENCES OF LABOR MOBILITY FOR THE ECONOMY OF THE REGION

Globalization processes require more and more attention to labor mobility processes, which have a direct impact on the development of the economy not only of individual countries, but also of regions. Labor mobility is a positive process if it contributes to the movement of labor from unpromising to promising types of economic activity, the development of which will ensure the economic growth of the region's economy.

The purpose of this study is to study the trends of changes in labor force mobility indicators, as well as to assess the consequences of their impact on the economy on the example of a separate region - the Volyn region. The negative trends of decreasing the average registered number of employees, the excess of personnel exit processes over the recruitment processes, the increase in staff turnover, the decrease in the rate of change of the gross regional product, which are occurring in the Volyn region and testify to the irrationality of labor mobility processes, have been revealed. It was concluded that the unregulated labor mobility

has negative consequences for the economy of the region, in particular for the Volyn region, which in the future may lead to significant disparities in the development of certain types of economic activity and a shortage of qualified labor for the post-war reconstruction and development of certain processing industries. It is proposed to develop measures for economic stimulation of the development of processing industries, which work on the basis of domestic raw materials, as well as the deification of the labor market and the protection of workers' rights.

Key words: workforce, mobility, average number of employees, staff turnover, gross regional product, Volyn region.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасному світі робоча сила відіграє одну з ключових ролей в системі виробництва, адже саме від ефективності її використання залежить не лише економічна діяльність підприємств та організацій але й подальший розвиток економіки в цілому. І тому дуже важливо провести аналіз тенденцій мобільності робочої сили, що дозволить виявити переваги та недоліки даного явища для економіки країни чи окремого регіону.

На даний час проблема ефективного використання робочої сили як одного із ключових факторів підвищення конкурентоздатності та економічного зростання окремого регіону ще не вирішена в цілому. Адже спостерігаються значні диспропорції між показниками по прийняттю та звільненню працівників у періоди економічних криз та нестабільності, зокрема це спостерігалось у період пандемії коронавірусу, а також у період воєнного стану. Однією з причин таких негативних тенденцій є неефективно побудована система державного регулювання ринку праці, а також не підготовленість робочої сили до швидких змін соціально-економічної ситуації, які відбуваються в сучасному глобальному світі.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Нині для світової економіки характерним є досить швидкий розвиток всіх сфер економіки. Питання мобільності робочої сили набуває все більшого значення і його дослідженню за останні роки приділяється чимало уваги з боку вітчизняних вчених: (Барішнікова, 2015),

(Бондар і Рубан, 2021), (Черчик і Бегун, 2019), (Чорна і Чорний, 2020), (Чупілко і Клокова, 2017) та ін. Адже досить важливо забезпечити ефективне використання трудових ресурсів в усіх сферах економічного життя. В той же час варто відмітити, що ситуація на регіональних ринках праці є досить мінливою, та потребує більш глибокого вивчення на прикладі окремого регіону.

Цілі статті. Метою даного дослідження є вивчення тенденцій зміни показників мобільності робочої сили, а також оцінки наслідків їх впливу на економіку на прикладі окремого регіону – Волинської області.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Мобільність робочої сили є важливим індикатором економічної активності у регіоні та окремих видах його економічної діяльності. Про загальні тенденції мобільності робочої сили у Волинській області можна зробити висновок на основі аналізу динаміки середньооблікової чисельності працівників та її частки у загальнонаціональному показнику (рис. 1).

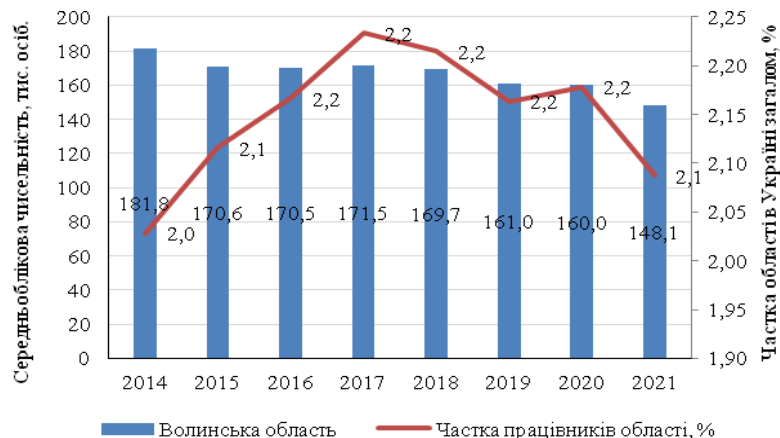

Рис. 1. Порівняння динаміки середньооблікової чисельності працівників у Волинській області та їх частки в національному вимірі за 2014-2021 рр. (побудовано автором за даними (Праця Волині, 2022))

На основі рисунку можна зробити висновки, що частка працівників в області з року в рік зменшується, причин є досить багато насамперед це наближеність області до кордону з Польщею, адже значна частина населення регіону перебуває на заробітках саме в цій країні. Основною причиною такої масової міграції є заробітна плата та надання більш стабільних соціальних гарантій. Для нашого регіону це є досить тривожним сигналом. Адже показник середньооблікової чисельності населення в області за 2021 рік в порівнянні з 2020 роком зменшився на 12 тис. осіб. Це говорить про те, що значна частина працівників була звільнена через низку причин, які мали негативний вплив на економічний розвиток підприємств та організацій.

Також важливо вивчити тенденції зміни показників чисельності працівників у Волинській області за формами зайнятості (рис. 2).

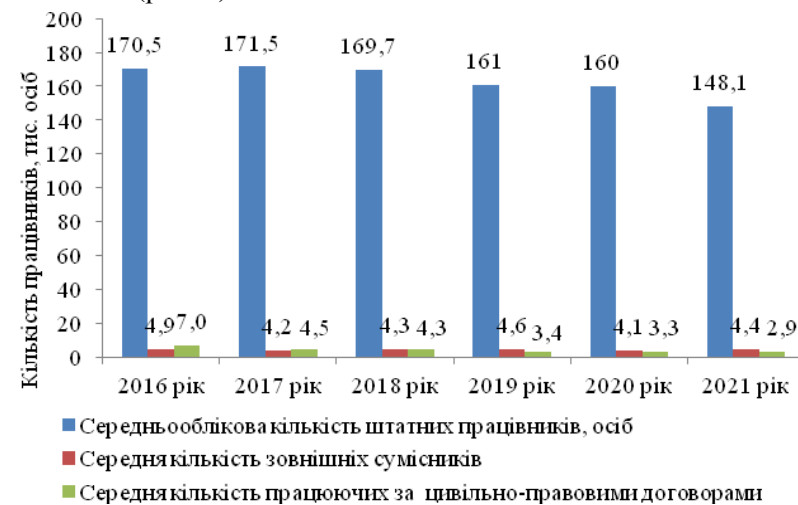

Рис. 2. Динаміка чисельності працівників за формами зайнятості у Волинській області за 2016-2021 рр. (побудовано автором за даними (Праця Волині, 2022))

Як бачимо, середньооблікова чисельність штатних працівників у Волинській області за 2021 рік в порівнянні з 2019

роком зменшилась на 12,9 тисяч осіб, в той же час чисельність осіб які працюють за сумісництвом становить 4,4 тис. осіб у 2021 році, що на 0,3 тис осіб менше в порівнянні з 2020 роком, це є наслідком впливу корона вірусу. Адже загальновідомим є той факт, що значна частина малих та середніх підприємств під час загальнодержавного локдауну змушена була закритися, або збанкрутувала, що призвело до скорочення працівників. Також варто відмітити, що чисельність працівників які працюють за цивільно-правовим договором також скорочується з 3,3 тис. осіб у 2020 році до 2,9 тис. осіб у 2021 році, тобто на роботу було прийнято значно менше осіб.

Для вивчення причин мобільності робочої сили у регіоні досліджено динаміку показників руху працівників (рис. 3).

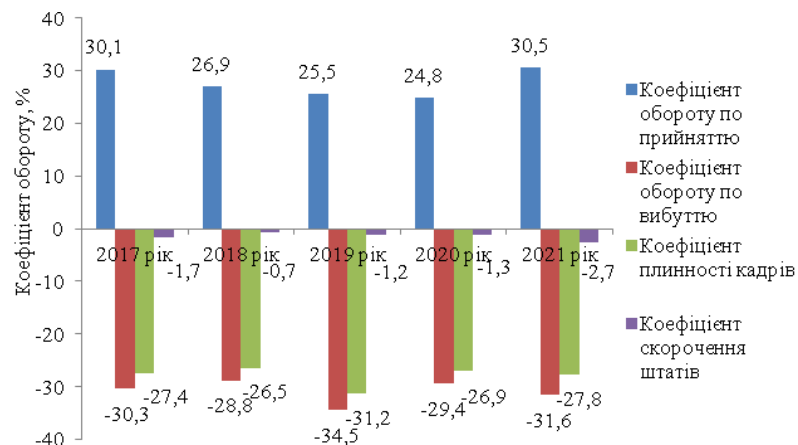

Рис. 3. Динаміка показників руху працівників у Волинській області за 2017-2021 рр. (побудовано автором за даними (Праця Волині, 2022))

З рисунка видно, що найбільшим є у 2021 році був коефіцієнт по вибуттю, який характеризує рух персоналу з досить негативної точки зору. В той же час негативними є тенденції щодо скорочення штатних працівників в усіх сферах економічної системи. Зокрема варто відмітити, що саме ці коефіцієнти відображають реальні тенденції в мобільності

робочої сили. Загально відомим є той факт, що чим нижчим є коефіцієнт плинності тим стабільнішою є економіка регіону.

Про наслідки зміни показників мобільності робочої сили для економіки регіону можна буде зробити висновок на основі проведення порівняльного аналізу тенденцій зміни індексу фізичного обсягу валового регіонального продукту та зміни середньооблікової чисельності працівників у регіоні (рис. 4).

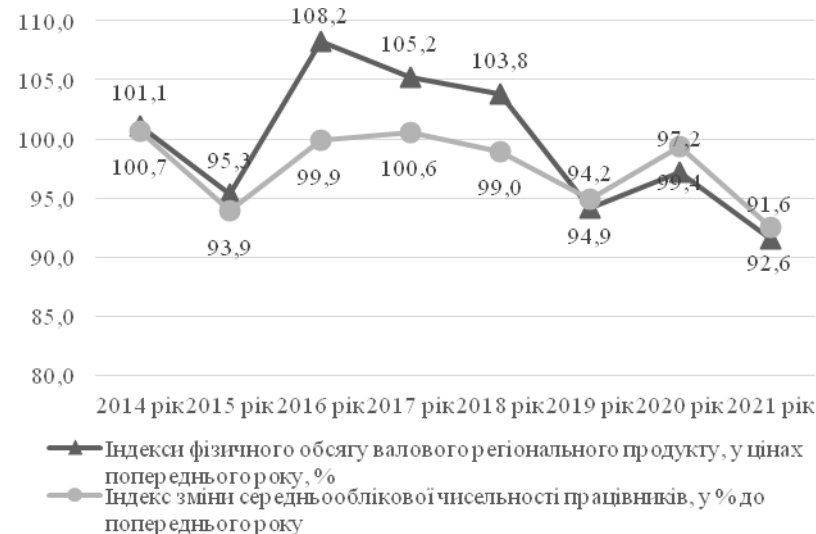

Рис. 4. Порівняння індексів фізичного обсягу валового регіонального продукту та середньооблікової чисельності працівників у Волинській області за 2014-2021 рр. (побудовано автором за даними (Праця Волині, 2022))

Обсяг регіонального валового продукту у 2021 році становить 92,6 %, що на 6,8 % менше ніж у 2020 році, також в даний період спостерігається скорочення чисельності на 5,6%. Це свідчить про те, що чисельність зайнятих в області зменшується через низку причин, зокрема в зв'язку із зменшенням кількості підприємств, адже саме в період 2019 року в країні розпочав досить активно розповсюджуватися коронавірус, який завдав чималих збитків для роботодавців, і значна кількість малого і середнього бізнесу скоротила або і

звільнила працівників. Тому досить важливо на державному рівні підтримувати суб'єктів господарювання.

Висновки. Глобалізаційні процеси вимагають все більшої уваги до процесів мобільності робочої сили, які безпосередньо впливають на розвиток економіки не лише окремих країн, а й регіонів. Мобільність робочої сили є позитивним процесом, якщо вона сприяє переміщенню робочої сили від неперспективних видів економічної діяльності до перспективних, розвиток яких забезпечить економічне зростання економіки країни та окремих регіонів.

У процесі аналізу виявлено негативні тенденції зменшення середньооблікової чисельності працівників, перевищення процесів вибуття персоналу над процесами прийняття, зростання плінності кадрів, зменшення темпів зміни валового регіонального продукту, які відбуваються у Волинській області і свідчать про нераціональність процесів мобільності робочої сили. Це може призвести до значних негативних наслідків для економіки даного регіону у найближчому майбутньому, адже може виникнути дефіцит вузькоспеціалізованих і висококваліфікованих працівників у переробних ланках економіки регіону, які можуть мати значні перспективи розвитку у післявоєнний період. Тому важливо в розробити заходи економічного стимулювання розвитку переробних виробництв, які працюють на базі вітчизняної сировини, а дегінізації ринку праці та захисту прав працівників.

Список бібліографічного опису

1. Баришнікова О.Є. Ринок праці України: тенденції та особливості розвитку. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4668> (дата звернення: 27.10.2022).
2. Бондар Ю.А., Рубан В.М. Вплив трудової міграції на національний ринок праці. Вісник післядипломної освіти. *Серія : Соціальні та поведінкові науки*. 2021. Вип. 16. С. 141-161.
3. *Праця Волині 2021*. Статистичний збірник. Луцьк: Головне управління статистики у Волинській області. 2022. 96 с.
4. Диха М.В., Диха В.В. Ринок праці: революційно-ретроспективний аспект наукових поглядів та сучасний контекст. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 2. С. 43-47.
5. Черчик Л., Бегун С. Ринок праці Волинської області: статистичне дослідження економічної активності населення. *Економічний часопис*

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2019. №4. С. 181-189.

6. Чорна Н., Чорний Р. Ринок праці України: сучасні виклики. *Економічний часопис. Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 1. С. 64-73.

7. Чупілко Т.А., Клокова Л.О. Ринок праці та безробіття як відображення соціально-економічної ситуації в країні. *Ефективна економіка*. 2017. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5575> (дата звернення: 27.10.2022).

References

1. Baryshnikova O. YE. 2015. Rynok pratsi Ukrayiny: tendentsiyi ta osoblyvosti rozvytku [Labor market of Ukraine: trends and peculiarities of development]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 12. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4668> (accessed 27 October 2022) [in Ukrainian].
2. Bondar YU. A., Ruban V. M. 2021. Vplyv trudovoyi mihratsiyi na natsional'nyy rynek pratsi [The impact of labor migration on the national labor market]. *Visnyk pisyadyplomnoyi osvity. Seriya: Sotsial'ni ta povedinkovi nauky – Bulletin of postgraduate education. Series: Social and behavioral sciences*, 16, 141-161. [in Ukrainian].
3. *Pratsya Volyni 2021*. 2022. Statystychnyy zbirnyk [Statistical collection]. Lutsk: Holovne upravlinnya statystyky u Volyns'kiy oblasti. [in Ukrainian].
4. Dykha M.V., Dykha V.V. 2019. Rynok pratsi: revolyutsiyno-retrospektyvnyy aspekt naukovykh pohlyadiv ta suchasnyy kontekst [Labor market: revolutionary-retrospective aspect of scientific views and modern context]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, 2, 43-47. [in Ukrainian].
5. Cherchuk L., Behun S. 2019. Rynok pratsi Volyns'koyi oblasti: statystychnye doslidzhennya ekonomichnoyi aktyvnosti naselennya [The labor market of the Volyn region: a statistical study of the economic activity of the population]. *Ekonomichnyy chasopys Skhidnoyevropeys'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky – Economic journal of Lesya Ukrainka East European National University*, 4, 181-189. [in Ukrainian].
6. Chorna N., Chornyi R. 2020. Rynok pratsi Ukrayiny: suchasni vyklyky [Labor market of Ukraine: modern challenges. Economic journal]. *Ekonomichnyy chasopys. Skhidnoyevropeys'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrayinky – East European National University named after Lesya Ukrainka*, 1, 64-73. [in Ukrainian].
7. Chupilko T.A., Klokov L.O. 2017. Rynok pratsi ta bezrobittya yak vidobrazhennya sotsial'no-ekonomichnoyi situatsiyi v krayini [The labor market and unemployment as a reflection of the socio-economic situation in the country]. *Efektivna ekonomika - Efficient econom*, 5. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5575> (accessed 27 October 2022) [in Ukrainian].